

2. Olennaista on puhua

Kesälomaa suunniteltaessa lapsilta kysytään heidän toiveitaan ja odotuksiaan, jotta lomasta tulisi mieleinen ja jotta siihen voisi valmistautua etukäteen. Huvipuiston uusi laite kiinnostaa ja kiehtoo, mutta voi se pelottaakin. Kuka tulisi minun mukaani, turvaksi ja tueksi jakamaan jännittävän tilanteen? Vai uskallanko sittenkään mennä, entä jos huudan apua tai tipahdan laitteesta?

Pohdintaa ensimmäisestä ajatuksesta varsinaiseen tapahtumaan asti tarvitaan, jotta siihen olisi valmis. Pohdinnan aikana nousee ajatuksia, kysymyksiä, mielikuvia, tunteita, ja tuomalla ne esiin, lapsi kasvaa kohtaamaan uuden tilanteen. Miksi tätä samaa valmistautumista ei tarvittaisi ikävämpien tai surullisempien asioiden äärellä?

Vielä kymmenen vuotta sitten suurin osa perheistä, joissa toinen vanhempi sairasti kuolemaan johtavaa sairautta, paljasti, ettei ollut kertonut lapsilleen 'vielä mitään'.

Lapselle on hyvä kertoa vanhemman sairaudesta, kun sairaudelle on saatu diagnoosi ja nimi. Millä nimellä kukin perhe sairaudesta puhuu, on perheen päätettävissä. Suositeltavaa olisi puhua asioista niiden oikeilla nimillä.

Perhe puhui vanhemman syövästä nimittäen sitä 'taudiksi'. Kysyin: "Miksi?" "Jos käytämme sanaa syöpä, johon isovanhempikin kuoli, niin lapset oppivat, että syöpä on paha sairaus ja siihen kuolee aina. Ja he rupeavat pelkäämään sitä." Jatkoimme keskustelua ja kysyin: "Koska lapset ovat viisaita, niin eivätkö he opi, että 'tautikin' on paha ja siihenkin kuolee?" Kohta perheellä on monta eri sanaa, jotka kaikki tarkoittavat lapselle kuolemaa, ja nopeasti ohimenevää, viruksen aiheuttamaa mahatautiakin aletaan pelätä.

Suositeltavaa on, että perheen aikuiset ja muut lapselle läheiset käyttäisivät sairaudesta samaa nimeä. Tällöin lapsi välttyy hämmennykseltä ja tietää, että kaikki puhuvat samasta asiasta. Aikuisen puhuessa kielikuvilla tai kierrellen kertomatta tilannetta niin kuin se on, lapsi aistii kiertelyn. Lapselle on hyvä kertoa, ikä ja kehitystaso huomioiden, niin kuin asia on. Ei tarvitse kertoa aivan kaikkea, mutta oleellinen.

"Isällä on ollut jo pitkään pää kipeä, ja on sen vuoksi käynyt lääkärissä tutkittavana. Nyt on saatu selville syy isän pääkipuun. Isän pääkivun aiheuttaa päässä oleva kasvain, syöpä, jonka nimi on gliooma. Se on vakava sairaus, johon on olemassa hyviä hoitokeinoja. Isän hoidot aloitetaan kahden viikon kuluttua. Kerromme teille hoidosta lisää, kunhan saamme siitä enemmän tietoa. Haluatteko nyt kysyä tästä jotain?"

Tilanteen edetessä tai muuttuessa voi jatkaa kertomista lisäten ja täydentäen aiemmin kerrottua. Muistaen myös kertoa hyviä asioita.

"Isän sädehoito oli tänään viimeinen ja tämän jälkeen tulee tauko. Voimme vihdoin alkaa suunnitella sitä meidän yhteistä reissuamme."

Saatomme ajatella, että kun lapsille ei kerrota ikäviä asioita, niin säästämme ja suojelemme heitä. Säästymme satuttamasta heitä, emme lisää heidän tuskaansa. Mutta kertomatta jättäminen jättää lapsen ulkopuoliseksi, osattomaksi ainutkertaisen elämänsä yhdestä vaiheesta, vanhemman kuolemasta. Ulkopuolisuus voi olla lasta enemmän satuttavaa. Vanhemman sairaus on yksi osa, yksi luku lapsen koko elämäntarinasta. Jos ja kun tämä luku jää kokematta ja elämättä, osattomuudella voi olla vaikutus koko hänen loppuelämäänsä.

Kun lapsi otetaan ikäväänkin tarinaan osalliseksi, hänen ei mahdollisesti tarvitse vuosikymmenten kuluttua käydä täydentämässä tätä puuttuvaa lukua terapiassa.

Tieto ja totuus läheisen tulevasta kuolemasta aivan viime hetkellä ja sen seurauksena tapahtuvista arjen muutoksista järkyttävät lapsen perusturvallisuuden tunnetta. Huoli siitä, missä asun, kuka pitää minusta nyt huolta, joudunko vaihtamaan koulua, ovat tyypillisiä lapsen huolenaiheita. Jos lapsi joutuu kohtaamaan vanhemman kuoleman valmistautumatta, tilanteen yllätyksellisyys voi olla traumatisoiva.

Vanhemman tai muun läheisen kuolema tulee jättämään psyykkisen jäljen lapseen. Millaisen, siihen voidaan vaikuttaa ottamalla lapsi osalliseksi kertomalla hänelle kaikesta, mitä hänen arjessaan tapahtuu.